EKONOMIJA

Vežbe 4

Osnovni elementi tržišne ekonomije

Školska godina **2026/27.**

Termin vežbi **20–22. 10. 2026.**

LITERATURA Vežbe su urađene na osnovu knjige: Dragana Kragulj, *Ekonomija: osnovi mikroekonomske i makroekonomske analize*, Fakultet organizacionih nauka, Beograd, 2025, Poglavlje 4 – Osnovni elementi tržišne ekonomije.

AUTORI VEŽBI dr Sandra Jednak, Miloš Parežanin, Aleksandar Vićentijević, Đorđe Cvetković

Ime i prezime _____ Broj indeksa _____

Zadatak 1 Pojmovi, računski zadaci i pitanja
Zadatak 2 Zabavni parkovi
Zadatak 3 Tržište nafte
Zadatak 4 Interaktivni kviz

ZADATAK 1 Pojmovi, računski zadaci i pitanja

I **Spojite odgovarajuće pojmove i definicije.**

Upišite slovo pojma u kvadrat ispred odgovarajuće definicije.

a. Proizvođačev višak
b. Luksuzna dobra
c. Komplementarni proizvodi
d. Tržišna ravnoteža
e. Normalna dobra
f. Potrošačev višak
g. Robe supstituti
h. Efektivna tražnja

☐ 1. Dobra za koja, uz ostale nepromenjene uslove, porast dohotka dovodi do porasta tražnje.

☐ 2. Koristi koje potrošač dobija od proizvoda koje prelaze iznos koji je za njega platio.

☐ 3. Dobra koja zadovoljavaju istu čovekovu potrebu, iako se razlikuju po svojim svojstvima.

☐ 4. Situacija u kojoj je cena dostigla nivo gde je ponuđena količina jednaka traženoj količini.

☐ 5. Ukupna stvarna tražnja dobara i usluga zasnovana na mogućnostima za plaćanje.

☐ 6. Dobra koja se ne mogu trošiti nezavisno jedna bez druge.

☐ 7. Dobra koja zadovoljavaju one ljudske potrebe za koje se smatra da su u datim društvenim, ekonomskim i političkim prilikama iznad granice društveno-potrebnog i normalnog.

☐ 8. Korist koja pripada proizvođaču dobara i koja se meri kao razlika između dobijene cene i troškova proizvodnje.

II Dopunite.

1. Sve čovekove potrebe se mogu podeliti na _____

_____

2. Obim i struktura tražnje zavise od: _____, _____ i _____.

3. Zbir svih individualnih ponuda je _____.

4. Sa gledišta namene, razlikujemo ponudu _____ i ponudu _____.

5. S aspekta potreba koje se zadovoljavaju, tražnja može biti _____

_____

6. Cenovna elastičnost tražnje može biti: _____ i _____.

7. Kada je koeficijent elastičnosti tražnje = 0, onda je tražnja _____, kriva tražnje je _____.

8. Ukupne neto koristi su zbir _____

_____

9. Prvi koji je detaljno razradio pojam elastičnosti tražnje je ekonomista _____.

10. Tražnja i ponuda se mogu izražavati u _____ i _____ pokazateljima.

11. Porast tražnje dovodi do pomeranja krive _____, a porast ponude pomera krivu ponude _____.

12. Kada je koeficijent elastičnosti ponude = beskonačno, onda je ponuda _____, a kriva ponude je _____.

13. Kada je koeficijent elastičnosti ponude > 1, onda je ponuda _____.

14. Ukoliko je koeficijent dohodovne elastičnosti tražnje negativan, reč je o _____ dobru, a ukoliko je pozitivan, onda je reč o _____ dobru.

III Tačno / Netačno

Zaokružite T ako je tvrdnja tačna, odnosno N ako je netačna.

1.	Ravnotežna cena se formira u preseku krive ponude i krive tražnje.	T N
2.	U situaciji prekomerne ponude, javlja se pritisak za snižavanjem cene proizvoda.	T N
3.	Porast cene inputa izazvaće pomeranje krive ponude udesno.	T N
4.	Kriva tržišne tražnje se dobija horizontalnim sabiranjem kriva individualnih tražnji za određenim proizvodom ili uslugom.	T N
5.	Efektivna tražnja je uvek veća od platežno sposobne tražnje.	T N
6.	Štampač i toner su robe supstituti.	T N
7.	Ako je vrednost koeficijenta međuzavisnosti cena pozitivna, radi se o supstitutima.	T N
8.	Elastična ponuda znači da bilo koja promena cene ne izaziva nikakvu promenu u količini ponuđene robe.	T N
9.	Obim i struktura ponude jednog preduzeća zavise od troškova proizvodnje i tržišne cene proizvoda.	T N
10.	U kratkom roku, proizvođač može da se u potpunosti prilagodi promeni cene, što podrazumeva izgradnju novih kapaciteta.	T N
11.	Ukoliko je vrednost koeficijenta međuzavisnosti cena negativna, radi se o komplementarnim proizvodima.	T N

IV Spojite odgovarajuće zakone sa njihovim funkcionalnim oblicima.

Upišite slovo funkcionalnog oblika u kvadrat ispred odgovarajućeg zakona.

- ☐ **Hiks-Alenov zakon**
- ☐ **Valrasov zakon**
- ☐ **Mur-Šulcov zakon**
- ☐ **Kurno-Maršalov zakon**

a. $d = f(p_1, p_2, p_3 \dots p_n)$

b. $d = f(p_1, p_2, p_3 \dots p_n, D, t)$

c. $d = f(p)$

d. $d = f(p_1, p_2, p_3 \dots p_n, D)$

V Zaokružite tačan odgovor.

1. Ako proizvođač mašina za veš smanji cenu svog proizvoda za 5%, rezultat će biti povećanje prodaje veš mašina za 4%. Cenovna elastičnost ovog dobra je:

a) −1,0 **b)** −0,8 **c)** −1,25

2. Zamislite ponudu i tražnju za kafom u Londonu. Pretpostavite da cena čaja naglo poraste. Ako je kafa supstitut čaju, šta će se desiti sa cenom (p) i tražnjom za kafom (Q)?

   p raste / pada / je nepromenjena

   Q raste / opada / ostaje ista

3. Smanjenje cene proizvoda dovešće do:

   a. Pomeranja krive tražnje ulevo.
   b. Pomeranja krive ponude udesno.
   c. Pomeranja Engelove krive ulevo.
   d. Pomeranja Engelove krive udesno.

4. Ako je ponuda savršeno neelastična, elastičnost ponude je _____, a kriva ponude je _____.

   a) nula, vertikalna
   b) nula, horizontalna
   c) beskonačno, horizontalna
   d) beskonačno, vertikalna

5. Prema Engelovim zakonima, sa porastom dohotka procentualno učešće izdataka za hranu u ukupnom dohotku je _____, za kulturu, sport i putovanja _____, dok je udeo izdataka za odeću, stanovanje i ogrev _____.

   a) veće; aproksimativno isto; manje
   b) veće; veće; manje
   c) manje; veće; aproksimativno isto
   d) manje; aproksimativno isto; veće

VI Rešite zadatak.

Dati su sledeći podaci u tabeli. Izračunajte tržišnu ponudu. Grafički prikažite pojedinačne ponude i tržišnu ponudu.

Tabela VI. Individualne i tržišna ponuda

Cena proizvoda	Ponuda lica X	Ponuda lica Y	Tržišna ponuda
0	0	0	
300	5	4	
600	15	17	
900	23	21	
1.200	33	35	

PROSTOR ZA RAD

VII **Odgovorite na pitanja.**

a. Grafički prikažite i objasnite potrošačev i proizvođačev višak.

b. Grafički prikažite i objasnite uticaj poreza na blagostanje.

c. Grafički prikažite i objasnite Engelove zakone.

d. Objasnite koeficijent međuzavisnosti cena.

e. Napišite koeficijente i grafički prikažite cenovnu elastičnost tražnje.

VIII **Za koju od navedenih kategorija (a), (b) i (c) očekujete da tražnja bude elastična ili neelastična?**

a. Mleko, zubarske usluge, hleb;

b. Čokolada, piletina, putovanja vozom;

c. Pozorišne predstave, teniski klubovi, filmovi.

Poređajte elastičnosti u svakoj kategoriji. Obrazložite odgovor.

IX **Objasnite Veblenov i Gifenov efekat, a potom navedite koji efekti su u pitanju u navedenim situacijama.**

a. U Irskoj tokom 40-ih godina 19. veka, došlo je do velikog rasta cene krompira. Cena 1 metričke cente (oko 50 kg) krompira je porasla sa 16 penija na 36 penija. U istom periodu, došlo je do velikog rasta potrošnje krompira.

b. Švajcarska kompanija prestižnih satova je uočila da je sa rastom cene njihovih satova od oko 25% došlo do rasta prodaje njihovih proizvoda za 15%.

ZADATAK 2 Zabavni parkovi

X **Pročitajte tekst i odgovorite na pitanja.**

ZABAVNI PARKOVI

Zabavni parkovi spadaju u rizičnije poslove zbog velikih investicija, jake konkurencije i nepredvidivosti britanskog vremena. Mnoge kompanije se bore da opstanu na tržištu koje se nalazi u krizi po oceni mnogih ekonomista. Jedan od izuzetaka je Chessington's World of Adventures, deo Tussauds Group, vlasnik čuvenog muzeja voštanih figura i zabavnih parkova Thorpe parka i Alton zamka. Danas ova kompanija dominira na tržištu zabavnih parkova.

Glavne atrakcije Chessington's World of Adventures su: vožnja samuraja (Samurai ride) i mirna Beanoland vožnja, čija je izgradnja koštala 4,5 miliona £. Ovo su glavne atrakcije za posetioce koji u proseku plaćaju ulaznicu 15 £, a dnevna poseta parku je 15.000 posetilaca.

Ekonomisti procenjuju da mali porodični zabavni parkovi posluju sa gubitkom. „Veliki su troškovi izgradnje zabavnih parkova, tekući troškovi i plate radnika. Bez obzira što imaju veliki broj posetilaca, ovi parkovi ostvaruju mali profit ili posluju sa gubitkom“, rekao je Simon Lake, ekonomista. Drugi ekonomista je rekao da postoji mala sumnja da se tražnja za posetama parkovima poveća (veći broj poseta) u slučajevima kada zabavni parkovi otvore nove atrakcije. Međutim, mora se napomenuti da je Londonsko oko (London Eye) odvuklo posetioce od

zabavnih parkova. Isto tako, Diznilend u Parizu, uprkos troškovima putovanja do njega, ima značajan uticaj u smanjivanju tražnje u britanskim zabavnim parkovima.

Izvor: *Economics for AS*, 2003, *Daily Telegraph*, 19. avgust 2000. (prilagođeno)

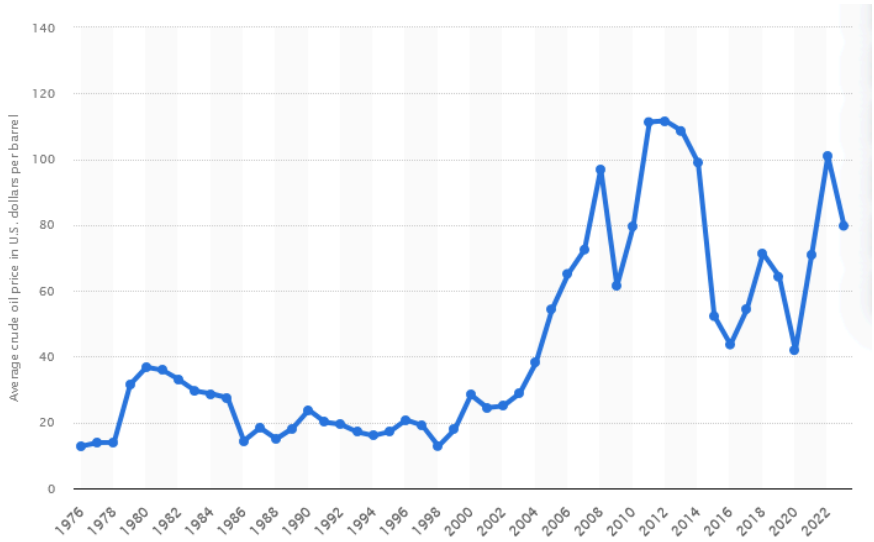
Pitanja:

1. Po Vašem mišljenju i na osnovu teksta, šta će se dogoditi sa tražnjom za posetama zabavnim parkovima:
   a. ukoliko dođe do povećanja novčanog dohotka porodica?
   b. ukoliko se otvore nove atrakcije u Britaniji kao što je Londonsko oko?
2. Chessington's World of Adventures privuče dnevno prosečno 15.000 posetilaca, koji plaćaju ulaznicu 15 £. Analitičari kompanije procenili su da je cenovna elastičnost tražnje (−) 0,4.
   a. Šta znači ova cenovna elastičnost?
   b. Šta se dešava ukoliko Chessington's World of Adventures poveća cenu ulaznice sa 15 £ na 18 £, a cena ulaznice Londonskog oka ostaje nepromenjena? *(Objasnite šta se dešava sa tražnjom za zabavnim parkom Chessington's World of Adventures, a šta sa tražnjom i cenom Londonskog oka. Pretpostavite da su zabavni park i Londonsko oko supstituti.)*

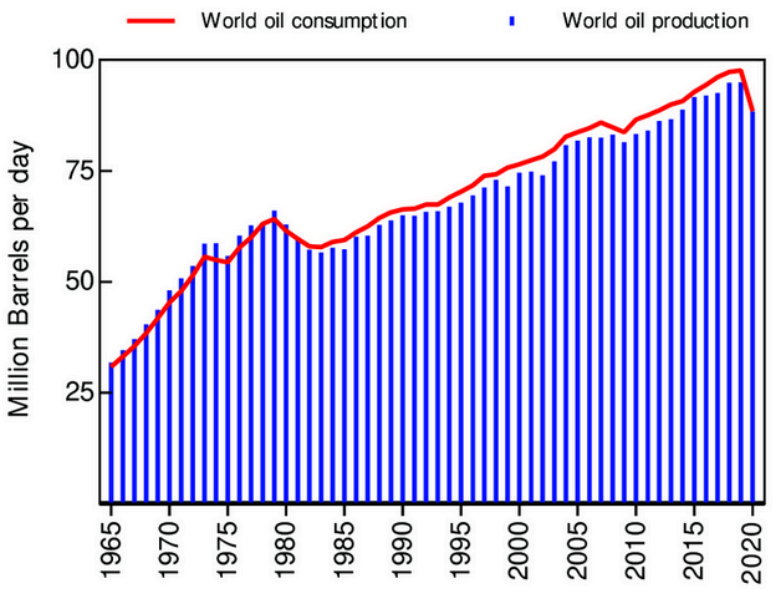
ZADATAK 3

Tržište nafte

XI **Na osnovu prikazanih grafikona odgovorite na pitanja.**

Slika 1. Kretanje cene nafte 1976–2023. godine (Izvor: Statista, 2023)

Slika 2. Svetska potrošnja i proizvodnja nafte 1965–2020. godine (Izvor: Oliveira, M. (2021, December 16). *A model for predicting two-phase flow pattern transitions in an annulus: inclinations from horizontal to near vertical*)

Pitanja:

a. Šta možete zaključiti na osnovu trenda indeksa cena i potrošnje nafte?

b. Na osnovu grafikona donesite zaključak o kakvoj je elastičnosti tražnje reč. Obrazložite odgovor.

c. Navedite primere roba koje karakteriše isti vid elastičnosti tražnje.

d. Da li savršeno elastična i savršeno neelastična tražnja postoje u praksi? Obrazložite odgovore.

ZADATAK 4

Interaktivni kviz

Rešite interaktivni kviz iz četvrtog poglavlja udžbenika: *Osnovni elementi tržišne ekonomije*. Otvorite link, rešite sva pitanja i proverite svoj rezultat po završetku kviza.

Link do kviza: Ekonomija: Poglavlje 4

Skenirajte kod telefonom